

Быяары сурук.

Ньургуйун программата ФГОСка олобуран онойулунна. Государственной стандарт барыла уорэнээччи аабарыгар, эппиэттиригэр уонна айымньыны ырытарыгар сурун /базовой/ ирдэбили олохтуур. Стандарт барыла уорэнээччи ылбыт билиитин сурун таымын сыаналыыр, кээмэйдиир мээрэинэн буолар. Ол аата хас биирдии уорэнээччи билиитин, сатабылын, уоруйэбин сыаналыыр, учуоттуур соптоох сыананы биэрэр сорук турар. Тордус кылааска нэдиэлэ5э 2 уроок буолар, сылга барыта 68 чаас коруллэр.

Учебник: Ньургуйун 4 кылаас, Захарова Л.В. Дьокуускай: Бичик, 2013.

1. **Аабар дьобур сайдытын тускула.** Тиэкиби сопко ойдоон (сыыа аахпытын бэйэтэ коннорон) таска доргуччу аабар. Туочукаба, соптугойга тохтоон тыын ылар, куолабын уларытар. Ыйыты, соруйуу, кууурдуу этии интонациятын тутууар. Оруолунан уллэстэн аабар.
2. **Санарар сана сайдытын тускула.** Тиэкистэн билбэт тылын булан ыйытар. Автор уус тылын, бэргэн тылын ойугэр хатыыр. Тылы пааралаан туттар. Тиэкмс ис хобоонунан ыйыты эппиэтин кинигэттэн булар. Уопсай ыйытыга бэйэтин тылынан 2 – 3 этиинэн эппиэттиир. Тиэкискэ ыйыты туруорар. Тиэкис ис хобоонун автор тылынан сыыс тыла суох сибилии кэпсиир. Айымньыны оруолунан танар, истибит тиэкибин сурун ис хобоонун тиыктээн кэпсиир.
3. **Суруйар дьобур сайдытын тускула.** Аахпыт тиэкибин ойтон салгыы эбэтэр сирэин уларытан суруйар.
4. **Литературнай били, дьобур сайдытын тускула.** Саха суруйааччыларын ааттарын билсэр. Тиэкис сурун санаатын ойдуур, ырытар.
5. **Бэйэ аабыыта.** Учуутал ис хобоонун бутуннуутун эбэтэр соробун кэпсээбит кинигэтин кылаас таыгар аабар. Айымньы авторын аатын ойдуур, ырытар. «Учугэй айымньы, суруйааччы» диэн ойдобул уоскуур. Библиотекаба сылдыар бэрээдэги тутууар.

Аабар сатабылга ирдэниллэр тумуктэр.

Сатабылы бэрибэркэлииргэ икки сурун болбомто баар.

1. Аабыы техниката (сопко, соптоох тэтиминэн, хобоонноохтук;
2. Аабыллыбыт айымньы тобо ойдоммутэ.

Аабыы бэрэбиэркэтин ыытарга соптоох усуллубуйа(туспа чуумпу хос, гигиеническэй ирдэбил) тутуулар, хамыыыа тэриллэр. Искэ, таска ытыллар аабыы бэрэбиэркэтэ биирдиилээн ытыллар. Аабыллар текст ис хобооно о5о5о чугас, ойдоноор буолуохтаах. Айымньы биир кэлим сирэйгэ бара ордук, сирэйтэн сирэйгэ кооруу аабыыны уустугурдар. Айымньы уруууа суох буолуохтаах, оско урууудаах буоллабына кумаабынан буруллэр. Искэ да, таска да аабыы кэнниттэн текст тобо ойдоммутэ бэрэбиэркэлэнэр. О5о билбэт, ыарахан ис хобоонноох (суолталаах) тылын учуутал аабыы иннинэ быяарар. Аабыыны ырытар схема онойулар. Аабыллар айымньы ырытыллар.

Норуот тылынан уус-уран айымньытын истин: сурун сюжета. Остуоруйа дьоруойун ейдебулэ (бибирэмнээх эбэтэр омсолоох). Дьоруойу ойуулаабын. Хобоонунан айымньыны истиигэ изйии туруга. Проза айымньытын истин: сурун сюжета, сурун дьоруойдар.

Уус-уран айымньы керуннэрэ. Уерэх тиэкибин ылыныыга сыалы, сорудахтар тиыктэрин ейдеебун.

Аабыы Таска уонна искэ аабыы. Таска суьуе5у аабыытан сыыа бутун тылынан, этиини септеехтук аабыы. Айымньы араас керунун искэ аабыы. Кэпсээнинэн уонна хобоонунан айымньыны доргуччу хобоонноохтук аабыы. Сана тиэмэтин, куолабы оборон, тохтобулу тутубан аабыы, Хобоону ейтен аабыы. Араас тиэкиби кытта улэ

Тиэкис. Тиэкис уонна этиилэр хомуурдара. Уус-уран тиэкис. Научнай-популярнай тиэкис. Уерэх тиэкибэ. Научнай-популярнай тиэкистэн уус-уран тиэкис уратыта. Тиэкис аата. Аатынан тиэкис ис хобоонун сабадалаабын.

Истин. Учуутал, уерэнээччи, уус-уран тыл маастарын аабыыларын, уерэх тиэкибин истэр. Истин култууратын тутууар. Айымньы ис хобоонун тылын-ебун, сана интонациятын болбойон истэр. Олонхо тиэкибин аабыллар уратытын болбойон истэр.

Эппиэттээбин. Айымньыны хобоонунан ыйытыга кылгатын сибилии эппиэттиир.

Тылы сайыннары. Айымньы бибирэмнээх эбэтэр омсолоох дьоруойун быяарар тыллары истэр.

Сыаналаабын. Айымньы хобоонун уонна бэйэ изйиитин (чувствотын) алтыыннаран истэр.

Быяары. Уерэх сыалын, истибн уус-уран айымньы уратытын айымньы керуПун, сюжет сайдытын быяаран истэр

Аабыыга календарно-тематической поурочнай былаан. 4 кылаас

№	Тема	Сытала	Ыарахан тыллар	Оҕо дьарыга	Күнэ
1 чизтэр Норуот тылын уус-уран айымньыта					
Норуот ыра санаата – остуоруйа.					
1	Муммут уолаттар (Саха остуоруйата)	1.Норуот тылын уус-уран айымньылар араастарын билиһиннэри. 2.Остуоруйа тылын уус-уран айымньы биир сурун керуцэ буоларын ейдетуу. 3.Остуоруйаны, сурук бэлиэтин тутуһан, доргуччу, сыһата суох аабыыга эрчийи. 4.Кырдыбас дьоццо ытыктабылы ицэри. 5.Кэпсээни кинигэ тылын кэпсиир дьобуру сайыннары.	чокуур, кукаакы, сырбан	Осонньортон уот ылар баҕаттан кырдык-сымыйа икки ардынан кэпсээн холонон керуу.	
2	Соломуон Муударас (Саха остуоруйата)	1.Остуоруйаны оруолунан хоһоонноохтук аабар уеруйэхтэри сайыннары. 2.Талан аабы уеруйэхтэрин сайыннары. 3.Остуоруйа туохха уерэтэрин быһаарарга дьарыктааһын	хоттуун, мытаарыстыба	Аабы, остуоруйаны оруолларынан оонньуур гына уерэти.	
3	Кэ5э (Эбэнки остуоруйата)	1.Оруолларынан септеех интонацияны тутуһан аабы уеруйэхтэрин сайыннары. 2.Талан аабар уеруйэхтэрин салгы сайыннары. 3.Ийэ5э – таптала, убаастабылы ицэри, иити.	арбабас, кыырт	Аабы, оруолунан кэпсииргэ бэлэмнэни.	
4	Эһэни бултааһын (Чукча остуоруйата)	1.Оруолунан аабы уеруйэхтэрин салгы сайыннары 2.Тизкини чаастарга арааран ааба, кэпси уерэни. 3.Остуоруйа туохха уерэтэрин быһаары	дарабар, куоһаах, оно5ос	.Аабы, айымньыга ойуу оцоруу	
5	Балыксыт обонньор уонна Суор (Долган остуоруйата)	1.Былаанынан ааба уерэни. 2.Остуоруйа паараласпыт тыллары булуу. 3.Оҕо толкуйдуур дьобурун сайыннары. 4.Ыйыты туруора уерэни. Ыйытыга толору эппиэти бизри. 5.Остуоруйа туохха уерэтэрин быһаарга дьарыктааһын.	таастыган, итир сыата, халлаан ерехете, элик	Аабы, Уруц кемус тацастаах Утургэн бухатыыр туһунан сиһилии кэпсээц.	
6	Кылаас таһынан аабы уруога				
7	Карнайдаах уол (Узбек остуоруйата)	1.Остуоруйа ис хоһоонун былааны тутуһан кэпси уерэни. 2.Кэлим тыллары быһаары (бырда быстыбыт, туос аччык). 3.Остуоруйа туохха уерэтэрин быһаары.	карнай, чабаан, кишлак	Аабы, былааны тутуһан кэпсиирдии бэлэмнэни.	
8	Үс кыһыл кемус статуэтка (Индия остуоруйата)	1.Искэ аабар уеруйэ5и сайыннары. 2.Талан кэпсиир дьобурдарын чицэти. 3.Остуоруйа норуот туох ейдебулэ кестерун быһаары. 4.Оҕо бэйэтин санаатын этэ уерэнэрин ситиһи.	статуэтка. султан, раджа, кэмэлди, удьумэр	Аабы, манна маарынныыр остуоруйаны айан керуу.	
Чабылхай тыллаах, имигэс этилээх – чабырбах.					
9	Сылгы. Оҕо чабырбаба	1.Ч. тылын-еһун ейдеен керуу. Строка хас суһуехтээ5ин, дор5оон хайдах дьуерэлэхэрин кэтээн керуу, быһаары. 2.Ч-р туох ис хоһоонноохторун, кеннеру хоһоонтон туох атыннаахтарын быһаары. 3.Ч.доргуччу аабарга эрчилли.	буулур, дьоруо	Туох эмэ суеһу, кыыл (ынах, ньирэй, ыт, куоска) туһунан чабырбахта айан керуу	
Сэргэ тердугэр сэхэн					
10	Ханнык уйэлэр бааларый?	1.Саха норуотун тылын уус-уран айымньыларын биир керуцунэн	тумат, елбугэ,	Биир кэрчик ис хоһоонун талан,	

		сахалы былыргы сэхэннэр буолалларын быһаары. 2.Норуот былыргы сэхэннэрин били улахан кемелеебун ейдетуу. 3.Ейдебуллээхтик аабы уеруйэбин сайыннары. 4.Кыргыс, быһылаан, ойдуо уйэтигэр дьон-сэргэ олобо, майгыта. 5.Тиэкистэн талан сиили кэпсииргэ уерэни.	урдус, туһээн	сиили кэпсээц.	
11	Тыгын Дархан. Далан.	1.Былааны туһунан доргучу аабы уеруйэхтэрин салгы сайыннары. 2.Тыгын Дархан туһунан били. Тыгын Дархан аал-луук маһын суруйуу. 3.Биир ордук себулээбит кэрчиги сиили кэпси уерэни.	ыарахан дьахтар, арбанар	Аабы, себулээбит кэрчиги сиили кэпсииргэ бэлэмнэни.	
12	МайаБатта Бэрт Хара.	1.Искэ аабар уеруйэхтэрин салгы сайыннары. 2.МайаБатта Бэрт Хаара туһунан били. 3.Былыргы саха куустээх-уохтаах дьоннор тустарынан билиһиннэри, кэпсээһин. 4.Сэхэни чааска арааран кэпси уерэни.	уескулэц, толук, сибизэн	Аабы, себулээбит кэрчиги сиили кэпс.бэлэмнэни	
13	Дьалабай Киилээн Маһары ЫһааБар сылдыһыта	1.Искэ аабар уеруйэхтэрин салгы сайыннары. 2.Маһары туһунан били. 3.Тиэкистэн септеех эппиэти була уерэни. 4.Сэхэни чааска араара, аат толкуйдуу уерэни, кэпсиир дьобурдарын сайыннары.	сэлэ, тунэ сыалыйа, сарыы	Аабы, ордук себулээбит тугэццэ уруһуй.	
14	Манчаары Хаппар уолугар аат биэрбитэ. Хатылыыр урук. Сэргэ тердугэр сэхэн.	1.Бутун тылынан аабар уеруйэхтэрин салгы сайыннары. 2.Манчаары Баһылай туһунан эбии биллэри	кэрэйэр, сааһын биэрэр	Аабы.	

Саха оһун миинэ да – ырыаһыт

15	Кизэһэ. Кыллаах ары.	1.Ырыа – саха фольклорун саамай тэнийбит керуцэ буоларын быһаары, билиһиннэри. «Саха оһун миинэ да ырыаһыт, оһобун иннигэр олордо да олоцхот» диэн уос номобун быһаары.	кутур урдук, харах ууга	Ырыаба уруһуй оцоруу, хоһоонноохтук доргучу аабы.	
16	Бийик ырыата.	.Ырыа тылын-сун еидеен керуу, аабы. Хоһоон сурун санаатын биэрэр строканы булуу. Онно дьуерэлээн ырыаны хоһоонноохтук аабыга дьарыктааһын.		Норуот ырыатыгар строка хайдах сабаланырын кэтээн керуу	
17	Булулуу оуокай.	1.Оуокай норуот айымныта буоларын быһаары. 2.Оуокай тэтимэ бу икки ырыаба хайдах биллэрин кэтээн керен быһаары.		ейдеебетех тыллары булан ыйытыы.	
18	Найахы оуокайа.	3.Оуокайы хааман-кетен эрэр курдук аабы Ырыа матыбын еидеен истии.			

Уһун тууннээх олоцхо

2 чиппэр

1	Нуобалдын Кугас аттаах Тойон ДьаБарыма бухатыыр (Кундук Уурастырап олоцхото, быһа тарды).	1.Сахалар тылынан уус-уран айымныларыттан биирдэстэрэ олоцхо буоларын билиһиннэри. 2.О.диэн бухатыырдар хорсун сырыыларын, геройдуу охсуһууларын хоһуйар норуот айымныта ааттанарын ейдетуу. 3.Олоцхону чаастарынан ырытыы, кэпси уерэни.	урсун, толомон, оцкумал, боскуйа, таабылаах, онобос, чаачар, бурэ, бурбалды, кумчулэ, туолката биллибэт, уу дьулай, тобук	Чаастарынан аабы.	
---	---	---	---	-------------------	--

			хараба, иэччэх		
Билии – керуу туннугэ – таабырын.					
2	Саха оһобун иннигэр – белүһек. Таабырыннар.	1.Тылыннан уус-уран айымныы биир керуцунэн таабырын, ес хоһооно буоларын билиһиннэри. 2.Ес хоһооно киһи тылын байытан, этигэн, сыты, уус-уран оцороллорун ейдетуу. 3.Таабырын таайсыыта, «Саха таабырыннара» кинигэни кердеруу. 4.Ес хоһооннорун ырытыы, темаларынан наардааһын. 5.Хоһоонноохтук аабыы. ейге уерэтии.		Элбэх таабырыны, ес хоһооннору уерэтии уонна бэйэ-бэйэбэ таайсыы	
3	Ос хобооно. Норуот тылыннан уус-уран айымныыта салааба тумуктуур уруок.			«Айымныы тэтэрэтэ» оцоруу.	
4	Кылаас таһынан аабы уруога.				
Уус-уран литература. Хомобой тыллаах хоһоон барахсан.					
5	А.Софронов. Мин. Дорообо, дойдум.	1.Суруйааччы, автор айбыт, суруйбут уус-уран айымныыта уус-уран (художественнай) литература диэн ааттанарын быһаарыы, билиһиннэри. 2.Уус-уран литература араастарын билиһиннэри. Ол араастар бэйэлэрэ эмиэ араас жанрдарга (керуцнэргэ) арахсалларын быһаарыы, ейдетуу. 4.Тереебут дойдуга таптала иитии. Тереебут дойду ахтылбана. Кэрэ айылбаны ейдүүргэ, харыстыырга уһуйуу.	одуруун, сыгаанныыр, тоцоомо, сураама .	«Дорообо, дойдум!» нойосуус уерэтии .Доргуччу, тылын чуолкайдык этэн, хоһоонноохтук аабыы уеруйэхтэрин салгыы чичэтии.	
6	Эллэй. Уерэх ычырыыта. Екулуун.	1.Обо бэйэтин санаатын этэ уерэнэрин ситиһии. 2.Сахаба уерэх-билии сайдыыта, тарбаныыта. 3.Сэрии кэминээби олох туһунан кэпсэтии. Обону кыра эрдэбитэн улэни ейдуу уонна улэһит гына иитии.	маар, халыым, ыаннык	Дорбонноохтук аабыы.	
7	К.Урастыырап. Куерэгэй. Этицнээх ардах.	1.Поэт строка сабаланыытыгар дорбону хайдах дьуерэлиирин болбойон кэтээн керуу, быһаарыы. Поэт мастертвотун сыаналааһын. 2.Куерэгэй-учугэйи кэрэһелиир ырыаһыт чыычаах-бэсидэлэһии. 3.Хоһооццо айылба уларыйан иһэрэ хайдах кестерун, биирдии строфаны аабан, туох туһунан этиллэрин быһаарыы.	кылыс, ициэттэр, кирийэр, садарах, сатыы тыа, алаарда	«Куерэгэй» хох. быһа тардан нойосуус уерэтии, айылба биир кестуутун туһунан хоһоон суруйан холонуу	
8	Семен Данилов. Ырыа туһунан.	1.Айымныыны ыйытыы-эппиэт курдук, хоһоонноохтук аабарга эрчиллии. 2.Ырыа ханнык түгэццэ сурулларын тиэкистэн булан аабыы. Поэт туох субэни биэрэрин ырытыһыы. 3.Саха киһитэ туох ураты бэлиэтин автор бу хоһооццо ахтарын тиэкистэн булан аабыы. Ол туохтан ситимнээх эбитин быһаарыы.	телен, кыланар, куулаттарар, эцээркэй	Хоһоонноохтук аабарга бэлэмнэнии.	
9	Л.Попов. Тус хоту уескээбит буоламмын.	Хоһоон строкалара ханнык суһебунэн бутэллэрин ейдэен керуу. Оннук рифмалаһар тыллары булан аабыы. 5.Хоһоонноохтук аабарга эрчиллии	. Тус хоту		
10	И.Гоголев. От улэтэ. Тапталаах ийэккэм.	1.Ив.Гоголев туһунан кэпсэтиһии. 2.Тыыммат предмети тыыннаах курдук этэр тыллары булан аабыы, ырытыһыы. Автор итинник тыыннаабымысытыы ньыматын тобо туттарын быһаарыы.	таалалахтаан, сайдам, сайабас	Хоһоонноохтук, доргуччу аабыы. ийэбэ анаан хоһоон суруйуу.	

		3.Автор ийэтэ хайдах майгылаабын, ийэтэ кини аттыгар ханнык кэмцэ баар буоларын текстэн булан аабы. Поэт ити тылларынан тугу этэрин-оолор санааларын истии.			
11	М.Ефимов. Саха сириг ыччата.	.Айымньыны хоһоонноохтук аабарга эрчийии. Автор саха ыччата тух бэлиэтин чорботорун текстэн булан аабы, кэпсэтии.			
12	Семен Данилов. Арыылаахха.	1.Хоһоону часка арааран аабар уеруйэхтэри салгы сайыннары. Онно тух кэпсэнэрин ырытыһы. 2.ары диэн тыл суолтатын быһаары.	ейдесбетех тыллары булан ыйыты.	Хоһоонноохтук аабы.	
13	С.Руфов. Албынчыктар	1.Бу айымньыларга оолор санааларын истии. 2.Албынныыр-кини куһабан кэмэлдытэ буоларын кэпсэтиии		Интонацияны тутуһан аабы	
14	А.С.Пушкин. Хаайылаах. М.Ю.Лермонтов. Былыттар.	1.А.С.Пушкин атын ханнык айымньыларын аахпыттарын кэпсэтиии. Хоһоон нууччалы суруллуутун кытта тэцнээһин. 2.Хоһооцо ханнык икки образ баарын, кинилэр маарынаһар еруттэрин, ону ойуулуур тыллары булуу, онтон тухтара атынын. 3.Айымньыны толкуйдуур, ырытар курду кис хоһоонноохтук аабыга эрчийии. 4.Хоһооцо тух туһунан кэпсэнэрин ырытыһы.	ейдесбетех тыллары булан ыйыты.	Хоһоонноохтук аабы	
Кэрэ кэпсэн, сэргэх сэхэн III чэппэр (20 чаас)					
1	Э.Эристиин. Кумалааца бары.	.Оруолларынан аабар уеруйэхтэрин салгы сайыннары. 2.Ыйытыларга септеех эппиэти булуу. 3.Бт уйатын курдук, ампаар охсон биэрэр, ыал аатыттан аастым, сацата уотунан умайан диэн тыл ситимнэһитин ейдетуу. 4.Эрилик Эристиин «Хачыгыр» кэпс. булан толору аабы.	ыыспа, дыац, кычым, дьоруо, дэһээтинньик, кумалаан	Айымньы ис хоһоонун сиили кэпсииргэ бэлэмнэнии, ойуу оцоруу	
2	КТА Олонхо «Эрэйдээх буруйдаах Эр Собохо»				
3	Амма Аччыгыя. Куйуур.	1.Ньукуус туһунан автор тугу этэрин булан аабы. Ньукуус хайдах уол дии санаабыттарын-оолор санааларын истии. Сэбирдэх Уйбаан туһунан автор тугу этэрин текстэн булан аабы. 2.Уол абатын кытта кэпсэтэрин оруолунан хоһоонноохтук аабыга эрчилли. 3.Куйуур туһунан тугу билбиттэрин кэпсээһин. Автор тылын-сун туһунан кэпс. 4.Айымньыны чаастарга арааран кэпси уерэнии.		Айымньыны чаастарынан кэпсииргэ бэлэмнэнии.	
4	Т.Сметанин. Куһу урабаһынан да бултуурбут.	1.Искэ аабар уеруйэхтэрин салгы чичэтии. 2.Айымньыны ыйыты кеметунэн ырыты. Ыйытыга септеех эппиэти биэрэ уерэнии. 3.Кэпсэтинни уолаттар образтарын арыһар курдук, оруолунан хоһоонноохтук аабарга эрчилли. 4.Айымньыны чаастарга арааран кэпси уерэнии.	елец, тобоос, налы, силбик	Ордук себулээбит чааһы уһус сирэйтэн кэпс.бэлэмн. Кэпсэн биир тугэнигэр уруһуй оцоруу.	
5	Н.Якутскай. Хотой доборо.	1.Кэпсээни искэ аабы, тух туһунан суруллубутун быһаарсы. 2.Хотой туһунан оолор тугу билбиттэрин. Булчут хайдах киһи эбитин текстэе аабан дакаастаһын. Олоххо манньк буолуон сеп дуо-оолор санааларын истии. 3.Кэпсэн сурун санаатын кердерер этиини булан аабы. Бэйэ санааны уллэсти.	ардыах, куруц ойуур, буур	Биир ордук себулээбит тугэни сиили кэпсээ.	

6	Дьугэ Ааныстырап. Бытык.	1.Ейдеебетех тыллары быһаарсыы. 2.Кэпс.хоһоонноохтук, доргуччу аабарга эрчийии. 3.Кэпс.чаастарга арааран кэпсии уерэнии. 4.Кэпс.ыйытыы кеметунэн ырытыы. 5.О5о бэйэтин санаатын этэ уерэнэрин ситиһии.		Аабыы, кэпсээнтэн биир ордук себулээбит тугэщэ ойуу оцоруу. Ойуугут туһунан кэпс.	
7	Н.Габышев. Елуескэ.	1.Талан аабар дьобурдарын чицэтии. 2.Талан кэпсиир дьобурдарын чицэтии. 3.Кэпс.ыйытыы кеметунэн ырытыы.		Бэйэбит билэр туох эрэ керудьуес тубэлтэбит туһунан кэпс.	
8	Н.Неустроев. Куттаммыт.	1.Искэ аабар уеруйэхтэри сайыннарыы. 2.Айанныт туох муччургэннээх быһыыга тубэспитин кэпс. 3.Суруйааччы кыһыццы тымныы киэһэни ойуулуурун булан аабыы, тылын-сун ейге тутуу. 4.Кэпс.хоһоон-к аабарга эрчиллии. 5.О5олор туохтан эмэ куттаммыт тугэннэрин туһунан кэпс.	Кыһыццы Ньукуолун	Айымныы ис хоһоонун 5-6 этиинэн кылгатын кэпс.	
9	М.Чооруоһап. Эһэ еруһуйбутэ	1. Кэпс.хоһоонноохтук, доргуччу аабарга эрчийии. 2. Кэпс.ыйытыы кеметунэн ырытыы. 3.Муччургэннээх быһыыга тубэспит дьон туһунан тугу истибиттэрин, эбэтэр аахпыттарын кэпс.		Айымныы ис хоһоонун 5-6 этиинэн кылгатын кэпс.	
10	Т.Сметанин, Я.Стручков Тебебер кус сымыттаабыта, елер суолтан Бере быһаабыта	1. Искэ аабар уеруйэхтэри сайыннарыы. 2.Текст ис хоһоонугар ыйытыы туруора уерэнии. 3.Текстэн паараласпыт тыллары булуу. 4.Сымыйа уонна фантастика уратыларын быһаарыы. Фантазиялаах киһи дьон хайдах киһини ааттыылларын кэпс. 5.Ессе ханнык фантастич-й айымныы баарын эбэтэр аахпыттарын ыйыталаһыы, кэпс.		Айымныы сирэйин уларытан ситиһии кэпс.	
11	Л.Толстой. Акула.	1.Кэпсээни искэ аабан баран, туох туһунан суруллубутун ырытыһыы. 2.Автор кэпсээщэ хайдах тэцнээһини туттубутун ейдеен керуу, булла уерэнии. 3.Былаан оцорор уеруйэби салгыы сайыннарыы.		Кэпсээн ис хоһ. ситиһии кэпс. Кэпсээнтэн ордук себулээбит тугэщэ ойуулааһын.	
12	М.Горький. Барабыай обото.	1. Кэпс.ыйытыы кеметунэн ырытыы. 2. Кэпс.хоһоонноохтук, доргуччу аабарга эрчийии. 3. Кэпс.чаастарга араара уерэнии, аат булуу. 4.Ийэ барахсан оботун туһугар кыһамныыта-санаа атастаһыыта, кэпс.		Хоһоонноохтук аабыы	
Поэма.					
13	Семен Руфов. Валерка – собуруу дойдуга.	1.Поэма литература ханнык керуцэр киирэрин быһаарыы. Хоһооццо, кэпсээщэ тугунан маарынныырын, тугунан атынын ырытыы. 2.Айымнь. ыйытыы кеметунэн ырытыы, кэпс. 3.Айымнь.бастакы чааһыгар рифмалар суһуехтэрин булуу, ейдеен керуу. 4.Поэматтан ордук себулээбит кэрчиги хоһоонноохтук аабарга эрчийии. 5.Атын ханнык поэманы аахпыттарын, автора кимин кэпс.		Поэма биир чааһын ис хоһ. кэпс.	
14	КТА. Хобоон.				
Угэ.					
15	Кун Дьиринбинэ. Кебуехтуурун аанньа куех	.Угэ ис хоһоонун ыйытыы кеметунэн ырытыы. 2.Угэ норуот ырыатыгар туга маарынныырын, строка сабаланыытыгар	кепсех, утумэх	Оруолунан хоһоонноохтук аабарга бэлэмн.	

	киһиргэс	дорбоон хайдах дьуерэлэхэрин ейдеен керуу. 3.Айымнь.оруолунан хоһоонноохтук аабыыга эрчийи. 4.Угэ иитэр-уерэтэр суолтата.			
16	Р.Бабатаайыскай. Эһэлээх куобах	1.Угэни искэ аабыы, туох туһунан кэпс.быһаарсыы, ырытыы. 2.Угэни оруолунан хоһоонноохтук аабарга эрчийи. 3.Угэ сурун санаатын быһаарсыы.		Угэ сурун санаатын суруйуу.	
17	КТА. Сээн				
18	П.Тобуруокап. Попугай араатар.	1.Хоһоонноохтук, сыһата суох, искэ аабыы уеруйэхтэрин чицэтии. 2.Дорбоон дьуерэлэхэр тылларын булан аабыы. Автор кетер-суурэр сацатын хайдах сатаан туттубутун быһаарсыы. 3.Угэ сурун санаатын булан аабыы. 4.Айымн.хоһоонноохтук аабарга эрчийи.		Хоһоонноохтук аабыы.	
19	И.Крылов. Куба, Сордоц уонна Рак. . Кун Дьирибинэ «Сахсырбалаах таракаан»	1.Угэни искэ аабыы, туох туһунан кэпс.быһаарсыы. 2.Угэ сурун санаатын ырытыһыы. 3.Угэни хоһоонноохтук аабарга эрчийи.		Хоһоонноохтук аабыы.	
20	И.Федосеев. Чэрэс уонна Черес.	2.Остуоруйаны ыйытыы кеметунэн ырытыы. 3.Остуоруйаны оруолунан аабарга эрчийи. 4.Талан кэпсиир дьобурдарын сайыннарыы. 5.Остуоруйа туохха уерэтэрин-оболор санааларын истии. 6.Айар дьобурдарын сайыннарыы.	1.Ейдемметех тыллары быһаарыы.	Чэрэс уонна Черес туһунан тус-туспа кэпсээ. Чэрэс ырыатын айан керуу.	
Автор остуоруйата. 4 чизэппэр					
1	П.Тобуруокап. Чацый Чабаан.	.Ост.чааһынан уллэстэн аабарга эрчиллии. 2.Ост.былаан суруйа уерэнии. Автор дьон-сэргэ туох итэбэһин-быһаһаһын арыян кердербутун ырытыһыы. 3.Ост.тылын-һун болбойон керуу. Суруйааччы ханнык уус-уран ньыманы туттарын ейдеен керуу.		Ордук себулээбит кэрчиги ейтен аабарга бэлэмн. П.Тобуруокап «Чацый Чабаан» диэн ост.-поэматын толору аабыы	
2	Г.Х.Андерсен «Куһабан кусчаан»	1.Былаан оцорор уеруйэхтэрин салгыы сайыннарыы. 2.Ост.оруолунан, хоһоонноохтук аабарга эрчийи. 3.Автор куһуццу уонна сааскы айылбаны ойуулуур сирин булан устуу, тэцнэн керуу, тылын-һун ейдеен хаалыы. 4. Талан кэпсиир уеруйэхтэрин сайыннарыы. 5.Айымньы туохха уерэтэрин быһаарсыы, ырытыы. 6.Оболор айар дьобурдарын сайыннарыы.		Биир ордук себулээбит кэрчиги сииһилии кэпсээ. «Куһабан кусчаан» олобо диэн темаба 2-3 ойуу-былааны толкуйдаан оцоруу.	
Автор чабырбаба.					
3	Т.Петрова. Былтас сирэй.	Ч.чааска араара уерэнии, аат булуу. 3.Ч.этиитэ туох уратылаабын ейдеен керуу. 4.Ис хоһоонун бэйэ тылынан кэпс.уерэнии. 5.Кэпсиир, айар дьобурдарын сайыннарыы. 6.Олоххо манньк тубэлтэ баарын кэпс., оболор санааларын истии.		Хоһоонноохтук аабыы	
4	М.Матахова. Эн сымыйа – мин сымыйа	Ч.туох туһунан кэпс.быһаарсыы.		Ч.ис хоһоонугар уруһуй оцоруу.	
Драматическай айымньылар					
5	Эверстова – Обутова. Таба уонна Биичээн.	.Бу ус сценкаба автор ханнык остуоруйаны туһаммытын. Остуоруйа геройдарын туһунан кэпс., оболор санааларын истии. Текстэн булан дакаастыы уерэнии. 2.Бу ус остуоруйа туохха уерэтэрин, сурун санаатын быһаарсыы,		Оруолларынан аабарга бэлэмн.	

		тижкистэн булан аабы. 3.Сценкалары оруолунан хооонноохтук аабарга эрчилли.			
6	Кылаас таһынан аабы уруога.			Хооонноохтук аабы	
7	Куобах уеруугэ.	.Айымны геройдарын туһунан тугу билбиттэрин текстэн булан дакаасты уерэнии.		Хооонноохтук аабы	
8	Баба аттамыга..				
9	И.Гоголев. Хаарчаана.	Айымнь.оруюлунан хооонноохтук ааба эрчилли. Ырыа текстин уллэстэн ейтэн аабарга уерэнии.		Оруолларынан аабы.	
Ахты.					
10	Амма Аччыгыйа. «П.А.Ойуунускай». 188-190	1.Искэ болбойон аабы уеруйэбин салгы сайыннары. 2.Тугу билбиттэрин ыйыты кеметунэн били. 3.П.А.Ойуунускай туһунан эбии били. 4.Автор тылын туттан кэпс.-дьобурдарын салгы сайыннары.	чиэски, дэбдэц	Биир сурабы автор тылын туттан сийилии кэпс.	
Дьуһуйуу.					
11	Суорун Омоллоон. Елуенэ.	Дьуһуйуу текси хооонноохтук аабарга эрчийи. 2. Айымнь. ыйыты кеметунэн ырыты, кэпс. 3.Автор сурун санаатын биэрэр этиини текстэн булла уерэнии. Бэйэ санааны этэ уерэнии.	куушпал, добун, кулук таас	Хооонноохтук аабы. ордук себулээбит этиини нойосуус уерэтии	
12	Николай Габышев «Оо, хоту, хоту!» 192	1. Дьуһуйуу текси хооонноохтук аабарга эрчийи. 2. Айымнь. ыйыты кеметунэн ырыты, кэпс. 3.Айымн.туох түһ.кэпс.быһаарсыы. 4.Автор тугу туохха тэцниирин, текстэн була, дакаасты уерэнии		Хооон.аабы	
13	Далан «Улуу тунах»	1.Дьуһуйуу текси хооонноохтук аабарга эрчийи. 2.Тунах ыйа билигин хайдах ааттанарын, туох уратылаах ый эбитин текстэн булан эппиэтти уерэнии.	чэчик, ордуу	Хооонноохтук аабы	
14	Автор чабырбаба. Драматическай айымнылар Ахты. Дьуһуйуу. Темалары хатылыыр уруок.	4.Айар дьобурдарын сайыннарыга айымны ис хооон.ойуу оцоруу.		Хооонноохтук аабы	
15	Тумук соруудах. Сыллаабы тумуктуур уруок.	Сылы быһа уерэппит айымныларын хатылааһын, билилэрин чицэтии.			
16	Кылаас таһынан аабы уруога.	Былаан оцорор уеруйэхтэрин салгы сайыннары.		Былаан	
	Барыта 68 чаас				